

SUGGESTIES VOOR GEBRUIK LEERKRACHT VEERKRACHT TOOLKIT IN PARTNERSCHAPPEN

Met studenten heeft het lectoraat Samen Opleiden & Professionaliseren van de Marnix Academie vanuit NPO-gelden tools ontwikkeld die studenten en starters kunnen ondersteunen in situaties die om veerkracht vragen op het instituut en/of de leerwerkplek. Vanuit een oriëntatie op beschikbare middelen en interventies om de veerkracht van studenten te ondersteunen, richtte het onderzoek zich op laagdrempelige tools die ook gebruikt kunnen worden in het begeleiden op veerkracht. Het uitgangspunt was het werken in partnerschappen om ook de afstemming tussen beide leercontexten te versterken. De Leerkracht Veerkracht Toolkit wordt dan ook bij voorkeur binnen het geheel van een partnerschap ingezet. Hierna worden voorbeelden beschreven hoe de Leerkracht Veerkracht Toolkit te gebruiken in een partnerschap om de veerkracht van studenten (initiële opleiding) en/of starters (inductie) te ondersteunen.

1

ZELFSTANDIG GEBRUIK

Studenten en starters, opleiders en begeleiders/(starters)coaches zetten de Leerkracht Veerkracht Toolkit naar eigen inzicht in. De gebruiksaanwijzing in de toolkit licht toe hoe de tools te gebruiken voor jezelf of de ondersteuning van anderen. Opleiders en begeleiders/(starters)coaches kunnen ook gebruik maken van de Praatplaat Leerkracht Veerkracht om met studenten/starters te bespreken in welke mate zij zich veerkrachtig voelen en wie of wát zij eventueel nodig hebben om die veerkracht te versterken. Het is aan te raden om met collega-opleiders, in schoolteams en/of op bestuurlijk niveau de vragen op de achterkant van de praatplaat te bespreken om samen na te denken hoe het ondersteuningsnetwerk voor (aanstaande) leerkrachten versterkt kan worden.

2

GERICHTE BEGELEIDING

Studenten worden in de verbinding tussen het instituut en het werkveld veelal begeleid door school- en instituutopleiders, maar ook door studietoelichters en mentoren. Starters worden vaak aan een maatje uit het schoolteam gekoppeld en kunnen daarnaast gebruik maken van aanbod als intervisie met andere starters en een (starters)coach. Door alle opleiders, begeleiders en/of (starters)coaches rond studenten/starters gebruik te laten maken van de Leerkracht Veerkracht Toolkit, kan afstemming in de begeleiding op veerkracht ontstaan. Het werken met de toolkit spreekt voor zich, maar het zou goed zijn om aandacht te besteden aan het inzetten van tools in professionaliseringsbijeenkomsten van opleiders en begeleiders/(starters)coaches; bijvoorbeeld in de vorm van oefenen met tools en/of intervisie over het begeleiden op veerkracht. Het is aan te raden om hierbij gebruik te maken van de algemene aanwijzingen in de toolkit in relatie tot zelfcompassie.

De Praatplaat Leerkracht Veerkracht kan ook ingezet worden om de veerkracht te ondersteunen van studenten/starters.

Met studenten kan bijvoorbeeld bij de start van het werkplek besproken worden wie of wát er wellicht nodig is om veerkrachtig te blijven of veerkrachtiger te worden. Bij starters is het aan te raden om gedurende de inductiefase met grote regelmaat, bij voorkeur in elk begeleidingsgesprek, de Praatplaat Leerkracht Veerkracht aan bod te laten komen.

Vanuit het gesprek aan de hand van de praatplaat kunnen naar wens tools gekozen worden die de veerkracht kunnen ondersteunen. Het begeleiden van studenten/starters in relatie tot veerkracht kan individueel maar ook in groepsvorm plaatsvinden. Hierbij kan gedacht worden aan het bespreken van de praatplaat (voorkant), studenten/starters samen een tool laten gebruiken waardoor ze ook leren elkaar te begeleiden, etc. Daar het in gesprek gaan over veerkracht vraagt om veiligheid is het zeer aan te raden om dit in kleine groepjes of tweetallen te laten doen. Het kan meerwaarde hebben om hier ook andere collega's uit de school bij betrekken, zodat de veerkracht van alle teamleden wordt ondersteund.

3

IMPLEMENTATIE IN CURRICULUM EN/OF INDUCTIEFASE

De tools zijn bedoeld als handvatten voor situaties die vragen om veerkracht, maar het zou goed zijn om deze ook preventief in te zetten; bijvoorbeeld door ze in de studiecoaching of in bijeenkomsten in het kader van de inductiefase aan bod te laten komen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het introduceren van bepaalde tools, maar ook aan het met elkaar in gesprek gaan aan de hand van een bepaalde tool in duo's/kleine groepjes. Het is aan te raden om te zoeken naar een opbouw van welke tools in welke fase van de opleiding en/of inductiefase ingezet kunnen worden, bijvoorbeeld:

PROFESSIONELE VEERKRACHT

- Wat bedoelen ze nou	- Hoe zet ik mijn talenten in	- Oei, ik heb straks een oudergesprek
- U overvalt me	- Oef, dit gedrag is een uitdaging	- Ik voel me klein ten opzichte van de ander
- Help, we hebben een conflict	- Ik loop vast, wat moet ik doen	

EMOTIONELE VEERKRACHT

- Oei, ik ben gestrest	- Ik moet alles goed doen, om gek van te worden	- Ik blijf maar malen in mijn hoofd
- Help, het gaat anders dan verwacht	- Mijn emoties zijn een rollercoaster	- Ik ben bang om fouten te maken
	- Ik blijf hangen in negatieve gedachten	

MOTIVATIONELE VEERKRACHT

- Ik zie het even niet meer zitten	- Ik maak me druk om van alles en nog wat	- Hoe kan ik mijn hart volgen
- Hoe krijg ik dit allemaal af	- Zo veel te doen, waar te beginnen	- Ik ben niet tevreden met hoe het nu is

SOCIALE VEERKRACHT

- Ik kan het niet (meer) alleen	- Ik durf geen 'nee' te zeggen	- Samenwerken is lastig, ik mis de klik
- Ik vind het lastig om feedback te geven	- De feedback raakt me zo	- Hoe verbeter ik onze samenwerking

In iedere fase kunnen de Praatplaat Leerkracht Veerkracht en ook de algemene aanwijzingen vanuit zelfcompassie in de toolkit ondersteunend zijn. De praatplaat kan in gesprekken ingezet worden om de dialoog over veerkracht te faciliteren. Zelfcompassie kan studenten/starters helpen om (meer) met 'zachte ogen' naar zichzelf en anderen te kijken.

Tot slot een aantal aanbevelingen om als partnerschap een netwerk van sociale ondersteuning op te bouwen door gezamenlijk gebruik te maken van de Leerkracht Veerkracht Toolkit en de bijbehorende praatplaat:

•
Veerkracht is een belangrijke basis voor kwalitatief goed onderwijs, zeker in tijden van toenemende lerarentekorten. Het is dan ook aan te raden om preventief en proactief de veerkracht van collega's in een partnerschap (van de bestuurder tot en met de conciërge) te ondersteunen door dit op te nemen in de beleidsplannen en cycli van kwaliteitszorg.

•
Sociale ondersteuning is bewezen helpend voor het versterken van veerkracht (Buijs & de Lange, 2023), dus het is belangrijk om vanuit beide leercontexten met regelmaat met studenten/starters het gesprek te voeren over hun veerkracht en wie of wat er nodig is om deze veerkracht waar nodig te versterken (bijvoorbeeld met behulp van de praatplaat).

•
Laat de opleiders en begeleiders/(starters)coaches vanuit beide leercontexten kennismaken met de toolkit en laat zien hoe met de tools gewerkt kan worden. Doe dit liefst gezamenlijk in bijvoorbeeld afstemmingsoverleggen, trainingen of andere professionaliseringsbijeenkomsten.

•
Faciliteer uitwisseling van ervaringen in relatie tot het werken met de tools; organiseer gesprekken tussen de opleiders/begeleiders/(starters)coaches van beide leercontexten, maar laat waar mogelijk ook de studenten/starters deelnemen aan de gesprekken.

•
Het begeleiden op veerkracht vraagt ook veerkracht van de opleiders/begeleiders/(starters)coaches, dus het is belangrijk om samen ook het gesprek aan te gaan over de eigen veerkracht en wie/wat er eventueel nodig is om deze veerkracht te versterken.

**NB: de digitale versie van de Leerkracht Veerkracht Toolkit kan men downloaden via:
www.marnixacademie.nl/lectorat-samen-opleiden-professionaliseren/veerkracht**

Bronnen:

- Buijs, E., & de Lange, M. (2023). *Wat kunnen docenten in het hoger onderwijs in de dagelijkse interactie met studenten doen om de veerkracht bij deze studenten te stimuleren?* Kennisrotonde. <https://www.kennisrotonde.nl/vraag-en-antwoord/Hoe-kan-je-de-veerkracht-stimuleren>
- Mansfield, C., Beltman, F., Broadley, T., & Weatherby-Fell, N. (2016). Building resilience in teacher education: An evidence informed framework. *Teaching and Teacher Education*, 54, 77-87.